

DÖMÖK Csilla
egyetemi docens,
Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar

associate professor
University of Pécs, Faculty of Arts, Pécs, Hungary
email: csilladomok@yahoo.de

A RÉGIÓK FEJLŐDÉSE ÉS A SZUBNACIONÁLIS MOBILIZÁCIÓ AZ EURÓPAI UNIÓBAN

THE ADVANCEMENT OF REGIONS, AND THE SUBNATIONAL MOBILISATION IN THE EUROPEAN UNION

ABSTRACT

Subnational mobilisation was one of the most outstanding features of the European internal policy of the 1990s. The phenomenon is reflected by two, mutually reinforcing factors. On the one hand, the 1988 reform of the Structural Funds and several provisions and principles of TEU created new opportunities for regions to become involved in the European politics; on the other hand, processes and theoretical debates towards the territorial decentralisation of power within Member States, as well as the openness and activism of regions in the area of structural and cohesion policy expressed more and more pronounced needs of enforcement of their rights. The opportunities and demands, the “Europe of the regions”, the concept of a “Three-tier Europe” together with the EU becoming a multi-level governance system collectively constitute the conditionality of subnational mobilisation. The phenomenon can be summarised as follows: the regions within the state and at Community level, by the concurrent use of institutional and informal tools, are increasingly becoming involved and are increasingly becoming involved and are increasingly shaping the EU institutions and their decision-making processes.

Kulcsszavak: régiók, európai együttműködés, szubnacionális mobilizáció, decentralizáció. Strukturális és kohéziós politika

Keynotes: region, European internal policy, subnational mobilisation, decentralisation, structural and cohesion policy

Nem kérdés, hogy Európa egy radikális átalakuláson megy keresztül. Egyszerre figyelhetjük meg Európában a kistérségi egységek és regionális mozgalmak reneszánszát.¹ Az államok szubnacionális egységeiről való politikai, gazdasági és kulturális gondolkodás, valamint cselekvés túlnyomórészt Európában tört utat magának. A regionális mozgalmak nagyobb autonómiát követeltek hatalmi szférájuk és befolyási területük számára, részint erőszakkal, egészen egyes területek különválásáig. Földrajzi, etikai, nyelvi, vallási, kulturális, történelmi vagy gazdasági dimenziók különböző vonatkozási pontjait választották ki, hogy egy ily módon elhatárolt területet régióként jelöljenek. Azok a közös jellemzők, melyeknek egy régió lakói birtokában vannak, megteremtik a speciális egység érzését és a regionális identitást. Nagy jelentőséggel bír az Európai Unión belüli régiók rendkívül széles palettája a szubnacionális egységek jogi státuszát, kompetenciáit, valamint pénzügyi forrásait és ezáltal politikai minőségét illetően.

A pusztán földrajzilag behatárolt területek mellett megtalálhatóak az adminisztratív hatáskörrel bíró közigazgatási körzetek egészen az állami szabályozási és pénzügyi hatalommal rendelkező tagállamokig. Ennek a sokféleségnek megfelelően eltérő megnevezésekre van szükség, mint például régió, tartományok, autonóm közösségek, kerületek és körzetek. Időközben a régiót a politikai és tudományos vitában a nemzetállamok funkcionális elemeként értelmezik, és a fogalommal az össz állam alatt és a kommunális szint fölött elhelyezkedő szintet jelölik. Általánosságban az EU tagállamokban egyre inkább egy területi differenciálás figyelhető meg, amely a decentralizáció, regionalizáció, illetve a föderalizmus tendenciáiban nyilvánul meg.²

Európa régiói már a Maastrichi határozatok előtt is nem lebecsülendő szerepet játszottak Brüsszelben. Az EK gazdaságilag hátrányos területek vagy elmaradott peremterületek érdekében kifejtett regionális politikája az intenzív közösségi tevékenységek klasszikus szektorának számít, annak ellenére, hogy néhány politikus és tudós ezt szkeptikus eredményként értékeli. A régiók az EU-szervezetekkel (információs irodák) fennálló saját intézményi kapcsolataik révén továbbá olyan csúcsszervezeteken keresztül, mint az Európa Régióinak Gyűlése próbálták meg érdekeiket érvényesíteni. Az Európai Közösség támogatta a különböző európai régiók közötti együttműködést és a határokon átnyúló együttműködésüket a közös problémakezelésben és a feladatok teljesítésében.

Vitatott ugyan, mint ahogy a szubnacionális egységek sokfélesége esetén ez másként nem is lenne várható, hogy mit takar Európa régióinak fogalma. Egyesek számára ez a megjelölés egy olyan jelszó, amely az EU-t kizárólag a régiók, illetve tartományok részéről definiálja és a nemzetállamokat azok hamarosan bekövetkező megszűnésére ítéli. Mások ezt a fogalmat egy olyan szólamként értelmezik, amely a szervezett Európában a szubnacionális egységek létezésére kell emlékeztessen, egyébként nincs konstitutív szerepe.³ Ez a két extrém nézet nem felel meg annak a szándéknak, amelyet az Európa régiói fogalommal nyomon követünk.

Sokkal inkább egyfajta jogilag nem precízen definiált, de politikailag mégis egyértelműen körülhatárolt rendező elvről van szó. A tartományok, régiók és autonóm közösségek ezzel a célkitűzéssel törekednek egy harmadik szint kialakítására az EU-ban. Az európai ház „első emeletét” fenn kell tartani a regionális szervezeti szint számára, mindeközben abból kell kiindulni, hogy a települések, városok és körzetek a „földszint” szerepét töltik be. Az EU tagállamok és a közösségek ennek a szilárd alapnak a tudatában építkeznek a kommunális és regionális szinten.

A háromszintű Európa eleget tesz az utóbbi évtizedekben jelentősen megnövekedett gazdasági és politikai szerepének, valamint a régiók, tartományok és autonóm közösségek kulturális sajátosságának. Az EU tagállamok szubnacionális egységeiben élő lakosság fejlett öntudata reflektálja ezt a fejlődést. Az EU néhány centrálisan szervezett nemzetállamának számolnia kell ezzel a változással, a decentralizációs és regionalizációs folyamatoktól kezdve egészen a föderalizációra irányuló törekvésekig.

A Régiók Európája célkitűzésben nincs elvi ellentmondás egyrészt a régiók, másrészt a nemzetállamokat illetően. Az Unió Szerződés értelmében a tagállamok nemzeti identitása olyan érték, melyet védelmezni kell. A tartományok és régiók nem alternatívát jelentenek a nemzetállamokkal szemben, hanem kiegészítik azokat.

Jelentős változások tanúi lehetünk ma az Európai Unióban is. A régiók már régóta heves konkurenciaharcban állnak a helyzeti előnyökért és az európai támogatásokért, politikai szinten azonban egyedül a tagállamok cselekednek. Ez annak a klasszikus külpolitikai felfogásnak felelt meg, amely szerint a tagállamok kormányai voltak az államközi terep egyetlen szereplői. A „Nemzetek és régiók Európája” néhány évvel ezelőtt még elképzelhetetlen volt az Európa-politikai vitában. A régiókat politikai szempontból tulajdonképpen figyelmen kívül hagyták. A tagállamok szintje alatt csak a közigazgatási egységek léteztek.

Az európai regionalizmus megerősödése mérőföldkövét jelöli az Európa régiói és települései kongresszusának megrendezése. Ez az Európa Tanács tanácsadói grémiuma. Fő feladata, hogy az új közép- és kelet-európai tagállamoknak támogatást nyújtson a hatékony önkormányzás regionális és kommunális szinten megvalósuló kiépítésében. Ezen felül artikulálja a regionális és kommunális érdekeket az Európa Tanács politikája alakításában.⁴

Egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy az Európa-politika már nem klasszikus értelemben vett külpolitika. Az Európa-politika hosszú ideje európai belpolitikává vált. Valamennyi fontosnak számító politikai döntés körülbelül felét már nem Münchenben, Bonnban vagy Berlinben, hanem Brüsszelben hozzák meg. A gazdaságban 70% körülire, a mezőgazdaságban 80% fölöttire tehető azon döntések száma, amelyeket legalábbis Brüsszelben készítenek elő. Ezek a döntések nem csak a tagállamokat érintik, hanem jelentős mértékben a régiókat is. Ez gyakorlatilag az összes politikai területre érvényes. Kezdve a mezőgazdasággal, a környezetvédelemmel, a pályázatokon, televíziózáson keresztül egészen a belbiztonságig.

A régióknak ezért, amennyiben a polgárokkal szembeni felelősségvállalásnak eleget akarnak tenni, nem csak államon belül kell közreműködniük a klasszikus belpolitikában, hanem az „új“ európai belpolitikában is, amit Brüsszelben csinálnak. Ez az oka többek között annak, miért mondta Hermann Lübbe filozófus ezeket a mondatokat:

„Man wird nicht zum Regionalisten, weil man in einem vergessenen Winkel überdauert hat, sondern wegen der Dynamik des Modernisierungsprozesses.“ (Nem azért lesz az ember regionalista, mert egy elfeledett sarokban „túlél“, hanem a modernizációs folyamat dinamikája miatt.)⁵

Az európai szintű regionalizmus elismerésében áttörést hozott a Régiók Gyűlése létrehozása Brüsszelben. Az ARE ugyan csak egy tanácsadói szavazattal rendelkezik. Mégis első alkalommal vett részt intézményesen az ú.n. „harmadik szint“, az EU és tagállamok alatti szint, az EK-jogalkotásban. 1994-ben az ARE már megkezdte munkáját. A következmény egy egyértelműen érezhető véleményváltozás volt Brüsszelben. A legtöbb európai régió ma információs irodákat vagy képviselőket működtet Brüsszelben. Egyre fontosabbá válik a régiók közvetítőszerepe az EU és a polgárok között.

A regionalizmus jelentőségét az EU-ban azonban differenciáltabban kell szemlélni: Egyrészt: Az EU tagállamokban eltérőek a regionális struktúrák. Másodrészt: Új kihívásokat támasztanak Európával szemben, amelyek a hatáskörök eddigi megoszlását az EU-ban már hamarosan tartósan megváltoztathatják.

Az Európában lévő sokféleség az Európai Unió tagállamainak regionális struktúrái különbözőségében tapasztalható meg élő példaként. Ez érinti például a régiók államjogban történő rögzítését, a régiók alkotmány szerinti jogait az állami szinttel szemben, a régiók kompetenciáit az igazságszolgáltatás, közigazgatás, belső regionális alkotmány, gazdasági jogszabályok és az adóztatás joghatósága területén. A régiók alkotmányjogi pozíciója alapján tehát különbséget tehetünk:

- föderális államok, amelyekhez Németország, Ausztria és időközben Belgium is tartozik,
- „regionalizált“ államok mint pl. Olaszország és Spanyolország
- „decentralizált“ államok, mint Franciaország, Hollandia, Portugália és Svédország és Finnország is,
- „unitárius“ államok, mégpedig Dánia, Görögország, Írország és Luxemburg között.

Az EU-tagállamok régiói rendkívül eltérő államszervezeti jogállásából úgyszintén eltérő lehetőségek nyílnak a régiók számára, hogy az Európa-politikára hatást gyakoroljanak. Németországban például a tartományok rendelkezésére áll jőpár éve az Alaptörvény új 23. cikke, mely elősegíti a tartományok közreműködését az EU-jogalkotásában. Ez lehetővé teszi a tartományok számára, hogy a Szövetségi Tanácson keresztül hatékonyan közreműködjenek a szövetségi kormány Európa-politikájában. Az Alaptörvény 23. cikke garantálja a tartományok részére,

hogy azok az európai szerződések további alakításában közreműködjenek, konkrétan az ún. kormánykonferenciákon. Az Amszterdami Szerződéssel kapcsolatos tárgyalásokon ugyanis a Bajor Állami Kancellária akkori vezetője képviselte a tartományokat a német delegációban, a Szövetségi Tanács által megbízottak egyikeként. A nemzetközi Európa-politikában való közreműködés ilyen útvjáról Európa más régiói jórészt csak álmodnak. Gyakran csak informális lehetőségeik vannak arra, hogy nemzeti kormányukra hatást gyakoroljanak. Azaz, a kormányuk jóindulatára vannak utalva, ha a tanácsban érvényesíteni akarják specifikus érdekeiket. Az EU valamennyi régiója számára csak egyetlen egy eszköz áll a rendelkezésére egyaránt: a Régiók Gyűlése. Létrehozása ezért volt tehát európai szinten áttörés. A Bajorország kezdeményezésére a 80-as években szervezett „Régiók Európája” konferencia-sorozatának éppen egy ilyen régiós bizottság megalakítása volt a célja.

A régiók államon belüli eltérő jogállása mégis potenciális probléma maradt, amikor az európai „harmadik szint” érdekeinek egységes képviseléről van szó. Megfigyelhetjük tehát, hogy néhány régió, amelyek központi kormányuk által gyámolítva érzik magukat, bizonyos körülmények között arra hajlanak, hogy az EU számára több kompetenciát követeljenek – annak érdekében, hogy azokat a központi kormányuktól vegyék el. A mottó után szabadon: Az ellenségem ellensége a barátom.

A kevés saját játéktérrel bíró régiókban a szubszidiaritás kérdései iránti tudatosság gyakran nem eléggé jellemző. Éppen ezekben a régiókban nagyon fejletlen a tudatosság aziránt, hogy a brüsszeli támogatások ne számítsanak mindig valódi áldásnak. Akkor pláne nem, ha jelentősen megnyirbálják a saját politikai cselekvési teret és a régiókat az ígért támogatáson keresztül egy „arany kantáron” vezetik.⁶

Ugyanakkor a horizonton egyre egyértelműbben feltűnik egy súlyos probléma: Európa hatalmas változások előtt áll. Ezek hatással lesznek úgy az európai tagállamok, mint az európai régiók jövőbeni szerepére. Az európai, nemzeti és regionális feladatgyakorlás helyes súlyozásának kérdése egyre inkább Európa jövőjének a kulcskérdésévé válik.

Ennek az átalakulásnak az oka abban rejlik, hogy Európa ma, fundamentális kihívásokkal találja szemben magát:

- a béke biztosítása kontinensünkön;
- egyúttal a népirtással szembeni és az emberiség ellen elkövetett egyéb bűnökkel szembeni védelem,
- „Európa gazdasági színtér” egy globalizált világgazdaságban;
- az Euro stabilitásának tartós fenntartása;
- a nemzetközi szervezett bűnözés felszámolása;
- a menekült- és a menedéjog problémáinak közös megoldása;
- európai válasz a környezeti problémákra, amelyek nem állnak meg a határon.

Ezek a kihívások új válaszokra kényszerítik Európát. Hogy milyen mértékben fogják ezek megváltoztatni az EU, a tagállamok és a régiók közötti jogosultságok összességét, még nem mondható meg előre részletesen. Megfigyelhetünk különböző, egymással konkuráló koncepciókat. Koncepciók, amelyeknek egymással teljesen ellentétes nézetek szogálnak alapul Európa jövőbeni alakításáról és a régiók szerepéről.

Európa tehát ma centrális irányváltás előtt áll. Az Euro, vagyis a valutaunió, tartósan megváltoztatja Európa arculatát. A pénzügyek teljes transzparenciája következtében a verseny drasztikusan kiéleződik. Az EU tagállamokban így felül kell vizsgálni azokat a standardokat, szokásokat és sajátosságokat, amelyeket eddig a verseny szele még nem érintett.

Az Euro az EU válasza a globalizációra. Az érem másik oldala: A nemzetgazdaságok konvergenciája az Euro-zónában Európa sorskérdésévé válik. Minden nem-konvergens fejlődés a valutaunió és az egész EU robbanótöltete lenne. Ezért tehát az Euró egy tartós harmonizációs hullámot indít el. A valutaunióban résztvevő tagállamok a nemzetgazdaság konvergens fejlesztésére vannak „kárhóztatva”. Az, hogy az Euro áldás vagy átok lesz, ezen múlik majd.

Mi következik ebből? Néhányan azt mondják: Mindenütt azonos standardokra van szükség. Szociális területen, a béreknél, az adóknál, a nyugdíjknál, a környezetvédelemben. Végülis erről a kérdésről van szó: Az európai egyesítésnek szövetségi állammá kell-e alakulnia? Az európai állam az egységes valuta kényszerű következménye?

Biztos, hogy ma még nem sokan beszélnek nyíltan a szövetségi államról. Ezekről a dolgokról azonban – egyre nyíltabban – van szó:

- egy európai társadalmi unió, központi téma
- a bérpolitika európai koordinálása,
- az adók harmonizálása Európában,
- egy európai biztosító,
- egy olyan európai foglalkoztatáspolitikát, amely remélt csodaszer a magas munkanélküliségre Európában – nem csak a kormányok szemében, hanem az EU-tagállamok többségének szemében.

Alapvetően arról a kérdésről van szó, hogy hány feladatot kell a tagállamoknak és a régióknak átadniuk az EU-nak. Milyen mértékben ruházzanak át felelősséget a nemzeti politikusok az EU-ra?

Vitathatatlan, hogy az Euro egy új harmonizációs nyomáshoz vezet majd. És ez lényegében, jól is van így. Az egységes belső piacot végre ki kell teljesíteni. De szükség van emiatt az adópolitika egész Európára kiterjedő harmonizációjára? Nincs kivetnivaló abban sem, hogy a tagállamok jobban szavazzanak a Tanácsban a nemzeti foglalkoztatási politikáról. Szükség van-e ugyanakkor kötelező brüsszeli célkitűzésekre, pl. a fiatalok munkanélküliségi rátájáról? A gond az, hogy a nemzeti és regionális felelősséget Brüsszelre ruházzák át, anélkül hogy ez sokat hozna.

Az Euro bevezetése hátrahagyja nyomait az európai, nemzeti és regionális jogosultságok újradefiniálásban. A valutauniót ki kell egészíteni egy megfelelőbb közös kül- és biztonságpolitikával, a menedékjog- és menekültpolitika hatékonyabb koordinálásával, a nemzetközi szervezett bűnözés eredményesebb felszámolásával. Öröndetes, hogy az Amszterdami Szerződés előrelépéseket hozott. A valutaunió azonban nem szolgáltathat alkalmat egy vak európai centralizációra, és arra, hogy a nemzetállamok és a régiók saját magukat megfosszák a hatalomtól, hogy a helyben megválasztott politikusok meneküljenek a felelősség elől. Ez főként a szociál-, foglalkoztatási- és adópolitika területére igaz.⁷

A támogatási célok Berliin Csúcson jóváhagyott újbóli meghatározása végeredményben oda vezet, hogy a legtöbb támogatási terület kiesik az EU támogatási területének a kulisszájából. Ennek oka a új prioritások felállítása a vidéki térség kárára és azon területek javára, ahol magas a munkanélküliség és még sok városrészt kell fejleszteni. Nem utolsó sorban annak tekintetében, hogy az EU struktúra-politikára fordított összkiadásai a következő pénzügyi tervezési időtartamban összességében jelentősen megemelkednek. A fő problémát azonban más jelenti: Ha néhány területen megvonják a brüsszeli támogatásokat, akkor a tagállamoknak és régióknak mindenesetre rendelkezniük kell elegendő szabad mozgástérrel, hogy saját, vagyis nemzeti és regionális eszközeikkel az őket érintő problémás területeket támogassák. A Bizottság új koncepciója éppen ezt akadályozza meg, ugyanis azt irányozza elő, hogy a jövőben a régiók és tagállamok saját támogatást célzó intézkedései csak azokon a területeken valósulhassanak meg, amelyek az EU-támogatásokat kapják. Azok a területek, amelyek elesnek az EU-támogatástól, azokat messzemenőig ki kell zárni a nemzeti és regionális strukturális támogatásokból is.

Mi a célja ezzel a Bizottságnak? Lefegyverző nyíltsággal mondja ki: A gazdagabb régiók „pozitív diszkriminálása“ a deklarált célja. Azt akarja megakadályozni, hogy a gazdagabb régiókban, saját regionális támogatási intézkedéseit az EU által, a szegényebb régióknak biztosított támogatásokkal „ellensúlyozza“. Másként fogalmazva: az EU minden régióját lehetőleg azonos jóléti szintre kell hozni. Európában meg kell őrizni a sokféleséget és a saját felelősségvállalást erősíteni kell. Az EU nem válhat centralista monstrummá. Azokra a feladatokra kell koncentrálnia, amelyeket értelemszerűen csak az európai szinten lehet megoldani. Azok a feladatok azonban, amelyek ezzel szemben a tagállamok és régiók szintjén realizálhatók, a választott politikusok felelősségi körében helyi szinten kell maradjanak.

Ehhez konzekvensen alkalmazni kell a szubszidiaritás elvét.⁸ A szubszidiaritás elve azt jelenti, hogy az Európai Unió csak akkor fejtheti ki tevékenységét, ha a célt a tagállamok és régiók szintjén nem lehet kielégítően megvalósítani és emiatt sokkal célszerűbb az európai cselekvés. A felesleges szabályozások többet ártnak Európának, mint amennyi hasznuk van. A szubszidiaritás elvének alkalmazása az EU-t hatékonyabbá és polgár-közelibbé teszi.

Európának nem szabad feladnia a tagállamok és régiók identitását, hiszen Európa identitása éppen sokféleségén nyugszik. Ehhez továbbra is a tagállamok

és – Németországban – a tartományok államiságára kell felépíteni az EU-t és az EU-nak államszövetségnek kell maradnia. Egy un. európai állam kialakítására sem az objektív feltételek, sem a politikai szándék nem adottak.

Egy féktelen és irányítás nélküli integrációs dinamika hosszú távon olyan centralizációhoz vezetne, mely a tagállamok és régiók jogainak jelentős csökkenésével járna. Európának az államszövetség fedele alatt kell régiói vitalitását megőriznie és hasznára fordítania. A régiók kreativitása és sokfélesége Európa jellegzetessége, amely kontinensünket évszázadokon keresztül erőssé tette. A régiók tehát a kultúrák versenyében Európa ütőkártyájává váltak.

Európának szüksége van a régiókra, hogy a belső feszültségeket kiegyenlítsék. Egy EU nagyságú terület soha nem lehet homogén tér. A további bővítések révén az EU belügyeinek heterogenitása még inkább növekszik. A régiók olyan nélkülözhetetlen ütközőt képeznek, amely a különbségekből származó feszültségeket tompítja.

Európának szüksége van régiókra, hogy a globalizált világban identitásunkat és biztonságunkat megőrizzük.⁹ A globalitás átláthatatlansága, gazdagsága és a látzólagos önkényessége sokunkban az elbizonytalanodás, kiszolgáltatottság érzését keltik. Európaizálódás és globalizáció az egyén számára feldolgozható, ha számára a régióban saját felelősségére kialakított hazájában, a nemzeti keretek közötti identitás fejlődik. A tájhoz, a természethez, a környezethez, az embertársaikhoz és nem utolsósorban a régiók felelőseihez direkt és alapvető kötődés kapcsolja őket.

Európának szüksége van a régiókra a társadalom belső stabilitása miatt. A régiókban az értékrendek elevenek és működik a szolidaritás. Európának szüksége van a régiókra a polgárközeli közigazgatásban. Az európai intézkedések 70%-át pl. Németországban a tartományok hajtották végre. Felelősségvállalást és kontrollt a legjobban átlátható terekben lehet megvalósítani. Ez újfent hozzájárul a politikai rend hatékonyságához és elfogadásához.

Végül Európának szüksége van erős régiókra a gazdasági versenyben. A régiók nem mindenütt Európában rendelkeznek kiforrott saját politikai felelősséggel. A gazdaságban mindenesetre a régiók egy központi tényezőt jelentenek. Az európai belső piacon és egy globalizált világpiacon nem csak az államok, hanem a régiók is versengenek egymással.

Ami a gazdaságban uralkodó jövőtrendként egyértelművé vált, az a politikai tagozódásra is érvényes: a kisebb egységek és a nagy hálózatok trendje. Ebben a régiók számára hatalmas lehetőségek nyílnak meg. Ezért Európának jelentős érdeke fűződik az erős régiókhoz, éppen a hatékonyabb polgár-közelség érdekében.

A régiók az információs társadalom fejlődésével még nagyobb jelentőséggel bírnak majd. Az előttünk álló korszakos változás gazdasági, de ugyanakkor társadalmi és kulturális hatásai aligha beláthatóak. De már kirajzolódni látszik: a bárhol és bármikor megszerezhető, bármilyen információ birtoklása, csökkenteni fogja a nagy metropoliszok, mint Párizs, London vagy Madrid vezető szerepét. A gazdaságban, politikában és társadalomban kialakuló újat és modernitást képviselő köz-

pontok monopóliumát relativizálják. Ez pedig teret ad a kis egységek profiljának kibontakozásához.

Mi következik ebből? Gazdaságilag erős régiók képezik Európa, mint gazdasági helyszín gerincét. Ahhoz, hogy ezzel az új helyzettel meg tudjunk birkózni, szükség van a régiókra, mindenesetre a szükséges politikai cselekvési mozgásterre is. Ezért végzetes fejleményt jelent, ha az Európai Bizottság a régiók saját felelősségen alapuló mozgásterét egyre inkább megnyirbálni szándékozik. Már Abraham Lincoln megfogalmazta ezt: „Nem lehet a gyengéket erősíteni, azáltal hogy az erőseket gyengítjük“.

Európa a világválságban csak akkor képes sikeresen fennmaradni, ha a lehető legtöbb régió képes saját erejéből megoldani problémáit. Európában alapvető irányváltások fognak végbemenni: az Euro hatásai és a globalizáció, a bővítések és számos egyéb változás. Ahhoz, hogy a kihívásokat legyőzzük, Európának erős, saját felelősséggel rendelkező, cselekvőképes régiókra van szüksége. Egy centralista Európa ezzel szemben elfojtaná a dinamikát. Nem csúcsteljesítmények alapján, hanem a középérték szerint kell orientálódni.

JEGYZETEK / NOTES

1. Közép-Európai vonatkozásban lásd. Gulyás László (2005/a): A Duna-Körös-Maros-Tisza Eurorégió rövid története 1997-2004. Múzeumi Kutatások Csongrád Megyében. 2004. évi Évkönyv. Szeged. 5-14. old; Gulyás László (2005/b): Gulyás László (2005/b): Tipikus régiófejlődési pályák a rendszerváltás utáni Közép-Európában a lengyel példán keresztül. In: Papp Norbert, Végh Andor szerk. (2004): IV. Magyar Politikai Földrajzi Konferencia: A Kárpát-medence politikai földrajza. Pécs.
2. Dennewitz Bodo (1974): Der Föderalismus – Sein Wesen und seine Geschichte, Hamburg 15. o.
3. Gerdes Dirk (1985): Regionalismus, als soziale Bewegung, Frankfurt/New York
4. Clement Wolfgang (1991): „Auf dem Weg zum Europa der Regionen“, Baden-Baden 15-16.o.
5. Lübke Hermann (1990): Die große und kleine Welt, Regionalismus als Europäische Bewegung, In: Weidenfeld, W. (kiadó) Die Identität Europas München
6. Magiera Siegfried/Merten Detlef (1998): Bunderländer und Europäische Gemeinschaft, Berlin
7. Kreis Georg (2004): Europa und seine Grenzen, Bern
8. Loth, Wilfried (1991): Der Weg nach Europa, Göttingen
9. Lübke Hermann (1994): Abschied vom Superstaat. Vereinigte Staaten von Europa wird es nicht geben München.

FELHASZNÁLT IRODALOM / REFERENCES

- Clement Wolfgang (1991): „Auf dem Weg zum Europa der Regionen”, Baden-Baden 15-16.old.
- Dennewitz Bodo (1974): Der Föderalismus – Sein Wesen und seine Geschichte, Hamburg 15. old.
- Gerdes Dirk (1985): Regionalismus, als soziale Bewegung, Frankfurt/New York.
- Gulyás László (2005/a): A Duna-Körös-Maros-Tisza Eurorégió rövid története 1997-2004. Múzeumi Kutatások Csongrád Megyében. 2004. évi Évkönyv. Szeged. 5-14. old.
- Gulyás László (2005/b): Gulyás László (2005/b): Tipikus régiófejlődési pályák a rendszerváltás utáni Közép-Európában a lengyel példán keresztül. In: Papp Norbert, Végh Andor szerk. (2004): IV. Magyar Politikai Földrajzi Konferencia: A Kárpát-medence politikai földrajza. Pécs.
- Kreis Georg (2004): Europa und seine Grenzen, Bern.
- Loth, Wilfried (1991): Der Weg nach Europa, Göttingen.
- Lübbe Hermann (1994): Abschied vom Superstaat. Vereinigte Staaten von Europa wird es nicht geben München.
- Lübbe Hermann (1990): Die große und kleine Welt, Regionalismus als Europäische Bewegung, In: Weidenfeld, W. (kiadó) Die Identität Europas München
- Magiera Siegfried/Merten Detlef (1998): Bundesländer und Europäische Gemeinschaft, Berlin